

STYCKEBRUKET I ÅKER

Året är 1553, Sveriges konung Gustav Vasa beslutar att en kronans såg skall anläggas vid Åkersån strax ovanför nuvarande Kvarnhuset. Namnet Sågkärret, omedelbart ovan första fallet och idag ängsmark, minner om den tiden.

Drygt 30 år senare (1584) ändras produktionen, en mulltimmershytta byggs och järnproduktionen tar sin början. En hammare finns redan längs Räckstaån vid Forssa och från detta år finns räkenskaper för "Åkers Hytto och hammare". Redan 1588 startar tillverkningen av gjutna järnkanoner och 1607 låter Hertig Karl uppföra en ny masugn som beskrivs som "tvenne sköna Masugnar af idell steen, upmurade i ett huus bredvid varandra". Byggmästare är Willen de Besch och denna masugn kommer att svara för produktionen intill 1795 då en ny masugn byggs, som i sin tur används ända till 1917 och vars stensatta delar ännu står kvar.

Drottning Kristina utfärdar den 14 januari år 1654 privilegier för Åkers bruk att gjuta "jernstycken af hwad calibre och sortiment de hälst wele ...", från nu heter bruket Åkers Styckebruk (stycke = kanon) och det kommer flera hundra år senare att ge namn åt hela samhället. Sverige var vid denna tid Europas klart ledande producent av järnkanoner.

Hur många anställda var det vid styckebruket? Ja, inte så många som man kan tro – år 1676 uppgick den permanenta arbetsstyrkan vid själva styckebruket till 28 man. Då är kolare, kol- och malmkörare oräknade. Produktionen var upp mot 100 kanoner per år, vilket i vikt är cirka 450 ton järn.

För en sådan produktion gick det åt stora mängder träkol, upp mot 12 000 m³ för att få fram drygt 450 ton järnprodukter. Skogstillgången blir ett problem och på en karta från tidigt 1700-tal står att läsa om området mellan Åker och Skottvång "... består av utkolad skog och skalloga berg".

Den sista kanonen gjuts år 1866. Produktionen kommer efterhand alltmer att bestå av fredligare föremål såsom plogar, spisar och valsar. Riddarholmskyrkans tornspira på 240 ton gjuts under 1830-talet och under första halvan av 1900-talet är gjutna avloppsrör en stor produkt.